

Folkhälsa och social hållbarhet Skaraborg
Regionhälsan, Västra Götalandsregionen

Folkhälsoarbetet i Karlsborgs kommun

Verksamhetsberättelse – 2023

Innehåll

Inledning	3
Del 1 - Uppföljning av folkhälsoavtalet	4
Del 2 - Prioriterat lokalt folkhälsoarbete	6
Folkhälsorådets ekonomiska slutrapport	12
Del 3 - Eventuell bilaga med ytterligare information	13

Verksamhetsberättelsen har godkänts av folkhälsorådet i Karlsborgs kommun den 2024-04-17

Thorbjörn Colling (M)
Folkhälsorådets ordförande
Karlsborgs kommun

Pierre Rydén (S)
Folkhälsorådets vice-ordförande
Delregionalnämnd Östra

Inledning

Enligt avtalet om lokalt folkhälsoarbete ska det varje år sammanställas en verksamhetsberättelse för respektive kommun i Skaraborg som beskriver en uppföljning av dess åtagande i folkhälsoavtalet, samt utvalda delar av det föregående årets planerade folkhälsoarbete.

Folkhälsoarbetet ska, så som det står i avtalet, ”innehålla systematiska och målinriktade insatser för att förbättra befolkningens hälsa och utjämna skillnader i hälsa. Det ska bedrivas med utgångspunkt i hälsans bestämningsfaktorer, det vill säga befolkningens livsvillkor, livsmiljöer och levnadsvanor. Arbetet ska omfatta både hälsofrämjande och förebyggande insatser. Folkhälsoarbetet ska bygga på långsiktighet och utgå från befolkningens behov.

Syftet med verksamhetsberättelserna

Att Delregional Nämnd Östra, kommunerna och andra intressenter ska få en enkel och överskådlig bild över det folkhälsoarbete som har genomförts under året i respektive kommun och i Skaraborg.

Att ge underlag för dialog och vägledning för beslut, uppdrag och insatser.

Del 1

Uppföljning av folkhälsoavtalet

Åtaganden i avtalet	Helt uppfyllt	Delvis uppfyllt	Ej uppfyllt	Inlett processen för att uppfylla åtagandet	Motivering till svaret
Folkhälsoarbetet ska vara långsiktigt och utgå från befolkningens behov	☒	☐	☐	☐	Att arbeta långsiktigt och utgå från befolkningens behov är en ständigt pågående process. Program för social hållbarhet 2019 - 2022 har antagits av kommunfullmäktige. Programmet är reviderat och gäller till 2027.
Folkhälsoarbetet ska ha tydliga mål och en tydlig uppföljning	☐	☒	☐	☐	Arbete pågår utifrån ovan program. Nämnder och förvaltningar beslutar om mål utifrån programmet och utformar aktiviteter. Uppföljning sker i kommunens kvalitets- och uppföljningssystem, Stratsys. Nämnder och förvaltningar har kommit olika långt i processen.
Folkhälsoarbetet ska bygga på systematiska och målinriktade insatser	☐	☒	☐	☒	Se ovan motivering.
Folkhälsoarbetet ska vara integrerat i ordinarie verksamhet	☒	☐	☐	☐	Enligt folkhälsorådets reglemente består beredningsgruppen av kommunchef, folkhälsostrateg och samtliga förvaltningschefer samt Närhälsans vårdcentralchef och folktandvårdens chef. Beredningsgruppen sammanträder fyra gånger per år för att planera och följa upp arbetet i ordinarie verksamhet.
Styrning och ledning av folkhälsoarbetet ska vara integrerat i kommunens ledningssystem	☒	☐	☐	☐	Ett av kommunfullmäktiges mål är att Karlsborg ska vara en socialt hållbar kommun. Arbetsmodellen utifrån Program för social hållbarhet och folkhälsorådets reglemente ska stärka det tvärsanknade långsiktiga arbetet med planering och utvärdering. KSAU och samtliga förvaltningschefer styr och leder arbetet. Uppföljning sker i Stratsys.

Åtaganden i avtalet	Helt uppfyllt	Delvis uppfyllt	Ej uppfyllt	Inlett processen för att uppfylla åtagandet	Motivering till svaret
Kommunen ansvarar för att ta fram en långsiktig och strategisk planering för det lokala folkhälsoarbetet med framtagna behovsbilder och prioriteringar.	☒	☐	☐	☐	Program för social hållbarhet 2019 - 2022 med prioriteringar är antaget av fullmäktige oktober 2018. Programmet är reviderat under 2023 och gäller till 2027.
Planeringen för folkhälsoarbetet ska innehålla uppföljningsbara mål/indikatorer	☐	☒	☐	☐	Arbete pågår utifrån ovan program. Nämnder och förvaltningar beslutar om mål utifrån programmet och utformar aktiviteter. Uppföljning sker i kommunens kvalitets- och uppföljningssystem, Stratsys. Nämnder och förvaltningar har kommit olika långt i processen.
Kommunen ska aktivt använda samhällsplanering och kommunal verksamhet för att främja befolkningens hälsa	☒	☒	☐	☐	Se ovan motivering. Beredningsgruppen och folkhälsorådet är forum som lyfter folkhälso-och social hållbarhetsperspektiven. Utifrån det arbetar vi för att skapa förutsättningar för att förbättra invånarnas livsvillkor och livsmiljöer.
Kommunen ska bidra med kunskaps- och metodstöd i folkhälsoarbetet	☒	☐	☐	☐	Program för social hållbarhet är ett kunskapsunderlag. Den profession som förvaltningarna besitter utgör grunden i det arbete som sker utifrån programmet. Via den tvärssektoriella beredningsgruppen för folkhälsorådet bidrar varje förvaltning med sina kunskaper och metoder som används för att främja befolkningens hälsa.

Del 2

Prioriterat lokalt folkhälsoarbete

Beskrivning

I detta avsnitt ges en översiktlig bild över områden (max 3) som har varit särskilt prioriterade under det aktuella året (utöver detta kan även ytterligare arbete ha genomförts inom andra områden).

Följande områden har prioriterats under året:

Utifrån Program för social hållbarhet har utvecklingsprocesser för Barn & Unga, Trygg Hemmiljö och fritid samt Delaktighet och inflytande prioriterats. Inom dessa områden ingår arbete i kraftsamlingsområdena såsom psykisk hälsa, ofrivillig ensamhet och friska barn. En viktig grund i detta arbete är den tvärsektoriell samverkan i frågor som rör folkhälsa och social hållbarhet genom folkhälsorådets beredningsgrupp.

Coronapandemins konsekvenser för folkhälsan och på jämlikheten i hälsa kan komma kvarstå i många år efter att smittspridningen har kommit under kontroll. Detta gör att arbetet med folkhälsofrågor blir än viktigare att fokusera på och det tvärsektoriella arbetet nödvändigt. Det är viktigt att komma ihåg att befolkningens hälsa påverkas både på lång och kort sikt. Samtidigt som en kris kräver snabba insatser är det viktigt att fortsätta ett långsiktigt arbete för jämlika livsvillkor och att minska skillnaderna mellan grupper i samhället. Ökade levnadskostnader (t.e.x. högre matpriser) gör att redan utsatta grupper kan drabbas än hårdare. Det hälsofrämjande arbetet är av stor vikt då en frisk befolkning klarar sjukdom bättre.

Under 2023 skedde en revidering av program för social hållbarhet, då programmet vävdes samman med Vision 2035 för Karlsborg. De prioriterade områdena anses fortfarande vara aktuella och är därför desamma, men aktiviteter under respektive prioriterat område är utökat utifrån det strategiska dokument som bottenar i Vision 2035. Frågor inom folkhälsa och social hållbarhet är ofta komplexa och inget som en aktör löser på egen hand, därför är det positivt att flera åtgärder i programmet är kommunövergripande utvecklingsarbeten. Det är viktigt att det sker ett systematiskt arbete på förvaltningsövergripande nivå för att vidmakthålla det långsiktiga arbetet, samt bidra till den tvärsektoriella planeringen, analysen och uppföljningen.

Område 1: Barn & Unga

Aktuell status för arbetet	Process påbörjad/pågående	Process slutförd	Samverkan med andra kommuner	Samverkan med externa parter	Samverkan med regionens verksamheter	Delfinansiering från folkhälsorådet
Planering	☒	☒	☐	☒	☒	☐
Implementering av insatser	☒	☒	☐	☒	☒	☒
Arbete utifrån befintliga handlingsplaner	☒	☐	☐	☐	☐	☒
Utformning av policy/rutiner/riktlinjer	☐	☒	☐	☐	☐	☐
Uppföljning/utvärdering	☒	☒	☐	☐	☒	☐

Övergripande kommentar om område

För att Barn och Unga ska möjlighet att utveckla sina kompetenser och möjligheter så långt så möjligt det viktigt med en gott psykisk välmående. Flera kommunövergripande processer och arbete för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa pågår.

Arbetet i Partsamverkan (vårdsamverkan) har fortgått och har utvecklats med en grupp som arbetar närmast målgruppen. Gruppen har fått namnet Karlsborgsmodellen och liknar SAMBU team som finns i andra kommuner, men är anpassat och utvecklats utefter Karlsborgs möjligheter och behov. Gruppen arbetar för att öka samverkan mellan verksamheterna så att inga barn och unga hamnar mellan stolarna. Under slutet av 2022 och under hela vårterminen 2023 pågick arbetet att hålla workshops, diskussioner med verksamheterna för att få fram ramarna för arbetet. Under hösten 2023 har arbetet med Karlsborgsmodellen varit i gång i verksamheterna. En utvärdering är inbokad i slutet av vårterminen 2024, för att samla in verksamheternas tankar och erfarenheter för att eventuellt korrigera modellen. Elevhälsoschef och IFO chef ansvarar nu vidare för arbetet och driver utvecklingen, folkhälsostateg finns med vid behov. En SIP utbildning/konferens anordnades under hösten 2023, verksamheterna i Karlsborgsmodellen bjöds in.

I det systematiskt arbete för att främja psykisk hälsa i skolan genomförs bla YAM (Youth Aware of Mental health) till elever i åk 8. Visst YAM material för att kunna genomföra insatsen köptes in av Folkhälsorådets medel.

I det suicidpreventiva arbetet har en ansvarig funktion för varje förvaltning samt folkhälsostategen arbetat vidare i den arbetsgrupp som tillsattes när den kommunövergripande riktlinjen för suicidprevention godkändes. I denna arbetsgrupp har under 2023 åtgärdsplaner för varje förvaltning gjorts, kring psykisk hälsa/suicidprevention. Medel rekvirerades från kommunalförbundet och utifrån riktlinjens prioriterade områden (utbildningsinsatser) har skolkurator gått rePULSE utbildning. Personal från IFO har även anmälts till ABC föräldrastödsutbildning för att kunna ha föräldrastödskurser, en tidig hälsofrämjande insats, med syfte att bland annat främja den psykiska hälsan hos både vårdnadshavare och barn. Då området utbildningsinsatser redan arbetats med mycket under 2022 har fokuset delvis gått över till anhörig/efterlevande stöd som även det är ett prioriterat område. Förvaltningarnas kunskap ligger till grund för hur vi som kommun kan utveckla anhörigstödet framöver.

Samarbetet mellan familjecentral, talpedagog, biblioteket, barnhälsovården & Folkhälsostateg (*Karlsbok*), startade upp Kapprumsbiblioteken under slutet av 2022, dessa har varit mycket uppskattade och böckerna är frekvent utlånade. Samarbete mellan förskolorna sker för att byta böcker sinsemellan. Under 2023 utökades dessa kapprumsbibliotek med föräldrastödsböcker för att på ett enkelt sätt nå föräldrarna. Föräldrastödsböckerna köptes in med stöd från folkhälsorådets medel på 2 olika språk för att tillgängliggöra detta för fler, samt har böcker i bilder köpts in till barnen för att möjliggöra för alla att kunna läsa böcker. Under 2023 har även folkhälsorådets medel möjliggjort för Forsviks friskola att få kapprumsbibliotek på sina förskoleavdelningar.

Utöver arbetet mot psykisk hälsa har även ett mobilt dialoglabb genomförts under våren 2023. Mobila dialoglabb är en del i kraftsamlingsområdet Friska barn och har som syfte att öka rörelseglädjen hos barn. Material köptes in av folkhälsorådets medel till Familjecentralen där barn i målgruppen sedan fick delta på ett dialoglabb där de fick undersöka/provleka och rösta vilka material de önskade ha kvar. Resterande gick till kommunens förskolor. Representanter från Friska Barn via regionen höll i dagen och strukturen på dialoglabbet. Utifrån sammanställning och de observationer som gjordes under dialoglabbet har ytterligare material köpts in av folkhälsorådets medel för att kunna användas till rörelseaktiviteter på familjecentralen. Samordnaren på familjecentralen har nu även fört in mer kring rörelseglädje på familjecentralen.

Ovan är flera rutor i bockade då olika processer är olika långt gånga.

Område 2: Trygg hemmiljö och fritid

Aktuell status för arbetet	Process påbörjad/pågående	Process slutförd	Samverkan med andra kommuner	Samverkan med externa parter	Samverkan med regionens verksamheter	Delfinansiering från folkhälsorådet
Planering	☒	☒	☒	☒	☐	☒
Implementering av insatser	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Arbete utifrån befintliga handlingsplaner	☒	☐	☐	☒	☒	☒
Utformning av policy/rutiner/riktlinjer	☒	☐	☐	☒	☒	☐
Uppföljning/utvärdering	☒	☒	☐	☐	☐	☐

Övergripande kommentar om området

Trygg hemmiljö och fritid berör alla ålderskategorier och arbete mot flera målgrupper har gjort. Bland annat barn, vårdnadshavare och seniorer.

Samarbetet i Viktiga Vuxna HjoTidborg har fortsatt med livesändningar för viktiga vuxna. Hjo är de som arrangerar föreläsningarna. Utefter resultatet från CAN bjöds Non Smoking Generation in för att prata om tobak och snus. Karlsborg folkhälsoråds medel möjliggjorde föreläsningen med Non Smoking Generation. Kommunens egna arbete med Föräldraskapsstöd har fortgått inom både ABC, ABC tonår, Föräldrawebben etc. Folkhälsorådet bidrar med ekonomiska medel till ABC. Föräldrastödsböcker har även köpts in med stöd av folkhälsorådets medel till familjecentralen.

Kommunens tvärsektoriella arbete gällande Föräldraskapsstöd har fortsatt under 2023 vilket även inkluderar stöd till tonårsföräldrar och kommunens ANDTS-förebyggande arbete. Lilla BRÅ arbetar efter årshjulet och under 2023 har LUPP undersökningen presenterats här. Dialog med systembolaget inför skolavslutning skedde, då vi hjälptes åt att uppmärksamma riskerna med att köpa ut alkohol. Boken Tonårsparlören köptes in med medel från Folkhälsorådet och skickades ut med ett brev till alla vårdnadshavare till ungdomar i årskurs nio inför skolavslutningen där de uppmanades att prata med sina ungdomar om alkohol. Flera funktioner ifrån Lilla BRÅ fick ta del av drogförebyggande konferensutbildningen Förebygg.nu under hösten 2023. Folkhälsomedel bidrog till detta. Folkhälsorådets medel har även bidragit till Kultur och Fritids arbete med KEKS som är ett nätverk för mötesplatser inom fritidsverksamhet. Syftet är att främja ungdomars delaktighet och möjlighet att kunna påverka sin fritid och vad som görs inom fritidsgårdens verksamhet.

För att främja en aktiv och meningsfull fritid hos seniorer har efter seniorenkäten och dess referensgrupp, ett arbete med "Seniorbladet" skett under 2023. Seniorbladet kommer ut 4 ggr/år och presenterar en bredd av aktiviteter som är aktuella för varje kvartal. Detta är ett samarbete mellan seniorcoach, föreningskonsulent och Folkhälsostateg. Föreningar, organisationer, studieförbund etc. får skicka in det de aktiviteter de önskar ha med i bladet som vi sedan sammanställer och placerar ut på bland annat bibliotek och träffpunkter. Utveckling av bladet sker löpande och bland annat så har information kring betydelsen av social aktivitet även funnits med i bladet. Bladets syfte är att ge en sammanställning över aktiviteter för seniorer i kommunen, samt att främja en aktiv och social fritid hos seniorenerna.

Digitala träffpunkter utvärderades under senhösten under 2022, det framgick att bristande digitala kunskaper samt viljan att träffas fysiskt efter pandemin var väldigt stor så intresset för digitala träffpunkter var lågt, därav har inga fler digitala träffpunkter genomförts. Kompetenshöjande insatser för digitala verktyg har lyfts i senior referensgruppen. Externa parter har haft data & smartphone kurser på egen hand, samt har seniorcoach genomfört utbildningar på träffpunkter.

Projektmedel har inhämtats för att arbeta med uppsökande verksamhet, seniorcoach och folkhälsostateg har arbetat med en broschyr som bland annat sammanställer vilka insatser det finns i kommunen. Denna broschyr har arbetats fram samtidigt som en mall för hälsosamtal har tagits fram. Arbetet fortgår. Planen är att broschyren ska tas med på hälsosamtalen och lämnas till seniorenerna, samt skickas ut till alla seniorer över 66 år tillsammans med ett seniorblad. Tanken är att Seniorguiden ska förenkla för seniorer att komma i kontakt med rätt instans om eller när de behöver det.

Senior Sport School har fortsatt och har under 2023 genomförts 2 gånger. En gång under vårtermin och en gång under höstterminen. Konceptet är mycket uppskattat och folkhälsorådet bidrar ekonomiskt till Senior Sport School. Föreningskonsulent, Seniorcoach och Folkhälsostateg tillsammans med bland annat föreningar i Karlsborg möjliggör genomförandet. Folkhälsorådets medel har även bidragit till en framtida aktivitetsdag där samtliga Senior Sport School deltagare ska bjudas in, förhoppningen är att dagen skapar samhörighet och trivsel och möjlighet för att skapa nya kontakter. Dagen kommer också vara en introduktion för en eventuell uppstart av Gå-fotboll.

Ovan är flera rutor i bockade då olika processer är olika långt gånga.

Övergripande kommentar om området

Medborgares möjlighet till inflytande och delaktighet i det lokala samhällets utveckling har blivit allt viktigare för kommuner och regioner, dels för att skapa tillit till det demokratiska systemet och för att utveckla ett hållbart samhälle. Delaktighet kan få människor att växa, skapa gemenskap och mellanmännisklig tillit.

Under delaktighet och inflytande går även det Mobila Dialoglabbet in, då det var barnen själva som var delaktiga och fick pröva materialet och rösta vad de ville behålla. Verksamheten är öppen för alla familjer.

Även Seniorreferensgruppen och arbetet med seniorbladet går in under detta område, då det även är de som är delaktiga i arbetet och efterfrågat en samlad information om vilka aktiviteter som finns.

Cykel utan ålder fortsätter i kommunens verksamheter och folkhälsorådet har bekostat medlemsavgift för att få tillgång till bland annat bokningsssystem.

LUPP undersökningen gjordes under slutet av 2022, under våren 2023 har en extern part (Enkätfabriken) sammanställt och analyserat resultatet. Folkhälsorådets medel bekostade sammanställningen. Rapporten har arbetats vidare med i en arbetsgrupp som letts av folkhälsostrateg. Arbetsgruppen har delat på presentationer och presenterat LUPP resultatet i kommunstyrelse, Barn & utbildningsnämnden, Kultur & Fritid, skolans ledningsgrupp och för elever genom klass & elevråd. Resultaten bör förvaltas vidare i varje förvaltning.

Folkhälsorådets medel bidrog även till UngDrive Academy som stöttar unga i att starta sina egna företag.

Samarbetet kring läsfrämjande insatser "Karlsbok" ingår även under delaktighet och inflytande då läskunnighet är en viktig del för att kunna vara delaktig i samhället, flera olika insatser genomförs inom gruppen, ex. "kapprumsbibliotek" och "språkpåsar".

Folkhälsorådets ekonomiska slutrapport

Område	Budget	Förbrukat	Återstående medel
Barn och unga....	30 000	28 442	1 558
Trygg hemmiljö och fritid	80 000	63 709	16 291
Delaktighet och inflytande	95 000	57 497	37 503
Övrigt	4 464	4985	- 521
Totalt	209 464	154 633	54 831

Återbetalning till VGR har skett på 50% av de återstående medlen, enligt avtal.

Om de återstående medlen uppgår till mindre än 10 000 kr fördelas inte medlen mellan parterna.

Har icke förbrukade medel överförts till nästkommande år?

Ja

Nej

Del 3

Eventuell bilaga med ytterligare information

Möjlighet finns att skicka med en bilaga med ytterligare information om folkhälsoarbetet som har genomförts. Har en sådan bilaga, i någon form, utformats?

Ja

Nej

Kontaktperson: Theres Myrman, folkhälsostrateg

Telefon: 0505-172 33

E-post: theres.myrman@karlsborg.se